

Mål Alsidig personlig udvikling	Tegn på læring – vi vil se at:	Handleplaner	Evaluering
<p>Børnene indgår i samspil med andre og bruger legen til at afprøve omverdenen</p>	<p>2 år: Børnene eksperimenterer i leg Børnene imiterer andre Børnene betragter andre i leg</p>	<p>Børnene anvises i rolle lege som far-mor-børn lege m.m. Der læses bøger om børn og dyr for aldersgruppen</p> <p>Sanglege, rytmik og samling, ture og oplevelser inspirerer børnene til leg. Børnene er både i aldersopdelte grupper som i grupper med børn fra 0-3 år.</p> <p>Tema om "hvem er jeg" til barnets bog.</p> <p>Fokus på den sproglige udvikling ved 1½ års alderen.</p> <p>Vi anvender narrative figurer til at støtte dem i at imitere virkeligheden.</p> <p>Vi skal skabe en læringsmulighed ved at tage udgangspunkt i det enkelte barns behov og udviklingsniveau. Vi skal lave aktiviteter, hvor de har mulighed for at være aktivt deltagende.</p>	<p>Ved brug af forskellige former for dokumentation samt ved beskrivelse af relationscirkler.</p> <p>7-punktsskemaet samt HELP modellen anvendes.</p> <p>Den narrative figur samt dens dokumentations bog kommer med hjem til børnene og deres forældre i weekenden. Respons fra forældrene anvendes til aktiviteter /udvikling af brugen af den narrative figur.</p> <p>Vi ser, at flertallet af børnene eksperimenterer i deres leg, f. eks. stiller de stole på rækker og kravler rundt på dem eller leger bus, som kører til Zoo.</p> <p>Børnene laver hule under bordet og kukker af ved at sætte stole rundt om, med en lille åbning som dør.</p> <p>De tager et tæppe og lægger det på gulvet, dækker bord med service og dukkerne bliver inddraget i legen. De putter hinanden i dukkesengen, giver tæppe på og siger "go'nat" og "vær stille nu".</p> <p>De eksperimenterer med magneter, undersøger om de kan sidde fast på andre ting og hvordan de kan sidde sammen, det er det nonverbale sprog, som er dominerende.</p> <p>De bygger brio togbane, putter togvogne på og kører, færgen kommer med i legen via en voksen anvisning, færgen tager toget med ud og sejle.</p> <p>Børnene leger meget med Duplo, sætter dem sammen og skiller dem ad, laver tårne hvor de hjælper hinanden med at holde og sætte på.</p>

			<p>Når et barn begynder på en leg, kommer der hurtigt flere og gør det sammen eller deltager i den påbegyndte leg.</p>
	<p>4 år: Børnene tager initiativ til at sætte lege i gang både for sig selv og andre Børnene forhandler roller i lege Børnene kan bevæge sig mellem forestilling og virkelighed</p>	<p>Børnene deltager i "Fri for Mobberi" projekt som en fast del af praksis. Børnene lærer at sætte ord på deres handlinger og følelser.</p> <p>Børnene har medbestemmelse i deres aktiviteter og inspireres af pædagogernes handlinger. Pædagogerne er opmærksomme på børnenes interesser, som skal danne afsæt for pædagogisk planlægning.</p> <p>Børnene har eventyrlæsning og fortælling, som en del af samlingsstunden. Dette er med henblik på at styrke deres opmærksomhed, personlige udvikling samt deres fantasi.</p> <p>Børnene motiveres til at hjælpe hinanden og får en hjælpeven ved opstart i børnehaven.</p> <p>Barnets bog indgår som en fast del af planlagt aktivitet.</p> <p>Hvem er jeg og min familie projekt.</p> <p>Børnene skal mødes med anerkendelse, glæde og med voksne som gode rollemodeller.</p> <p>Børnene skal støttes i at begå sig blandt jævnaldrende, de skal kunne aflæse de signaler, som børnene sender i det sociale samspil og de skal kunne sætte ord på deres handlinger og følelser.</p>	<p>Børnene indgår i samspil med andre og bruger legen til at afprøve omverdenen:</p> <p>Vi mener, at de fleste børn er gode til at tage initiativer til at sætte en leg i gang både for sig selv og andre. Vi ser dette i den frie leg, hvor børnene i forhold til deres alder begynder at fordele og forhandle roller. Vi ser børnene bevæge sig frit i forskellige sociale arealer og kan adskille fantasi fra virkelighed.</p> <p>Legene foregår oftest omkring vores dukkekrog, hvor de leger Far, Mor, Børn og dyr. I vores Købmandsbutik, hvor de leger købmand og kunde. I Lego og togbane krog, hvor de bygger og konstruerer.</p> <p>Vi ser at nogle børn bruger lang tid på at forhandle roller, hvorimod andre kommer hurtigt til enighed.</p> <p>Vi ser også at nogle børn indgår i et hierarki, hvor de oftest accepterer deres roller i en lille gruppe, hvor en i gruppen er den dominerende og stærke, mens en anden lader sig styre.</p> <p>Dokumentation samt ved relationscirkler. 7-punktsskemaet samt HELP modellen anvendes.</p> <p>Fotodokumentation og brug af iPads/ film af børnene.</p>

<p>Børnene udforsker omverdenen – og sig selv</p>	<p>2 år:</p> <p>Børnene tager initiativ til kendte aktiviteter</p> <p>Børnene opsøger kendte relationer</p> <p>Børnene afprøver muligheder i omgivelserne</p> <p>Børnene viser vilje til at forfølge egne interesser</p>	<p>Vi skaber rammer, rutiner og forudsigelighed på den måde får børnene mulighed for at udfolde sig.</p> <p>Børnene afprøver ovenstående i deres leg via aktiviteter, som ikke er planlagte såvel inde som ude. Pædagogerne har indrettet de fysiske rammer, således at børnene har mulighed for at imitere og afprøve deres interesser. I planlægningen skal der være plads til børnenes egen mulighed for fordybelse og lystbetonede leg.</p> <p>Kreative aktiviteter inde som ude skal være grundlæggende for at børnene selv kan udforske deres omgivelser.</p> <p>Børnene skal have mulighed for at opholde sig på tværs af stuerne. Legepladsen skal have udfoldelses muligheder i form af bakker, huler, jord, gynger, klatrestativer m.m.</p> <p>Børnene skal mødes med anerkendelse, glæde og med voksne som gode rollemodeller.</p>	<p>Børnene imiterer også de voksne, som f. eks. Med Briofærgen. I perioder er der børn, som betragter de andre børn i deres leg og senere prøver det samme som de har set andre gøre.</p> <p>Børnene tager meget initiativ til at gå i gang med kendte lege og aktiviteter, de tager selv tingene fra hylden eller spørger om hjælp. Ofte kommer der flere, som vil være med, når et barn har agt initiativ til en leg. Det samme billede ser vi på legepladsen, som er et langt større rum, at de spørger efter cykler og sandting.</p> <p>Børnene opsøger deres venner, når de kommer, de modtager hinanden og vi ser, at vores børn hopper af glæde foran hinanden og giver store kram og siger ”jeg har savnet dig”, hvis de ikke har set hinanden i længere tid. De fleste børn vil helst afleveres til deres primære voksne, men kan almindeligvis også modtages af de øvrige pædagoger.</p> <p>Vi ser, at børnene bruger meget sig selv, når de vil op i gyngerne er på træstammen – de bruger også TripTrap stolene og taburetter til at kravle op og ned for at eksperimentere.</p> <p>Der er børn, som viser stor vilje ved at følge deres interesser og som ikke giver op, selvom det er svært.</p>
	<p>4 år:</p> <p>Børnene tager initiativ til nye aktiviteter</p> <p>Børnene opsøger nye relationer</p> <p>Børnene træffer valg ved at vælge til og fra</p> <p>Børnene tør deltage i</p>	<p>Børnene skal lære regellege og rollelege, hvor flere børn indgår i.</p> <p>Børnene deles i forskellige aktivitetsgrupper på tværs af køn, alder og børnegruppe. Børnene er nogle gange i grupper med andre end ”bedste-vennen”</p> <p>Børnene skifter i perioder fast plads ved måltiderne.</p>	<p>Børnene udforsker omverdenen - og sig selv.</p> <p>Vi ser at børnene bruger de voksne styrede aktiviteter til inspiration. Børnene imiterer de voksne og afspejler sig i de voksne. Legene udspiller sig i når den voksne eksempelvis har holdt samling, skoleopgaver, efter et sangleg aktivitet, går børnene selv ud og leger legen</p>

	nye situationer med ukendte roller		<p>og tager initiativ til legen. Vi oplever, at børnene til at starte med ikke opsøger nye relationer, men hvis de gentagende gange bliver sat sammen med de samme børn, som de ikke plejer at lege med, kan der opstå nye venskaber og relationer.</p> <p>Vi har som personale for eksempel på hver stue indført legetime efter frokost, hvor de voksne på stuen har sat børnene sammen ud fra målet med at danne nye relationer/venskaber.</p> <p>Den anden aktivitet er et berørings-og massage forløb, hvor Vi har erfaret at massage kan være vejen frem til nye succesfulde venskaber. Børnene træffer valg ved at vælge til og fra ved de forskellige aktiviteter</p> <p>Vi ser at børnene tør deltage i nye situationer med ukendte roller, når de ser at deres kammerater gør det. Nogle kan have svært ved at slippe deres vante legemønstre/roller, mens andre tør afprøve nye udfordringer og ukendte roller.</p>
--	------------------------------------	--	---

<p>Børnene positionerer sig i forhold til fællesskab, rammer og rutiner</p>	<p>2 år:</p> <p>Børnene søger de voksnes opmærksomhed, ved at vise behov for omsorg og støtte</p> <p>Børnene afprøver egne og andres grænser</p> <p>Børnene kender de faste rutiner i hverdagen</p>	<p>Pædagogernes bevidsthed i at være tydelige rollemodeller i forskellige situationer, skærper børnenes opmærksomhed, når glæde, vrede, forurettethed, savn m.v. opstår. Børnene lærer ved at aflæse de voksne i alle situationer.</p> <p>Rollelege(far-mor-børn lege) indgår som en fast del af hverdagen.</p> <p>Børnene skal mødes med anerkendelse, glæde og med voksne som gode rollemodeller.</p> <p>Børnene er inddraget i dagens gøremål som af-og påklædning, oprydning borddækning, måltider og skal motiveres til at blive så selvhjulpne som muligt. Børnenes hjælp til hinanden i dagens fælles pligter, støtter børnene i at vise omsorg for hinanden.</p>	<p>Evaluering ved narrative fortællinger samt ved fælles faglig refleksion.</p> <p>Børnene viser deres følelser ved glæde og ved gråd og viser tydeligt, at de vil have hjælp og støtte af en voksen.</p> <p>De fleste bruger ord, enkelte anvender kropssprog for at vise hvordan de har det.</p> <p>Børnene tager legetøjet fra de andre - enten for at se reaktion eller fordi de vil have legetøjet.</p> <p>Børnene kender de faste rutiner og de bliver kede af det eller sure, hvis de ikke selv er med til det, som de kan mestre. F. eks. Tage tøj af og på, hente tøjposer, hente mad, dække bord, øse op, og være aktive i badeværelsesrutiner.</p>
	<p>4 år:</p> <p>Børnene hjælper andre, når der er behov for det</p> <p>Børnene forhandler med andre om krav eller regler</p> <p>Børnene kan udsætte egne behov</p>	<p>Børnene styrkes i deres selvværd, når de kan hjælpe til og hjælpe andre..</p> <p>Børnene indgår altid som del af de praktiske gøremål og rutiner i børnehaven. Børn og voksne hjælper hinanden.</p> <p>Børnene lærer turtagning ved spil og rollelege. De lærer at dele ved eftermiddagsmåltidet og når flere vil lege med samme type legetøj.</p> <p>Børnene får kendskab til dagens rytme ved at boardmaker tavlen gennemgås hver morgen.</p>	<p>Børnene positionerer sig i forhold til fællesskab, rammer og rutiner.</p> <p>De ældste børn positionerer sig oftest i forhold til de mindre børn ved at de hjælper de små med eksempelvis tage tøj af og på, lave puslespil, hælde mælk eller vand op i kopper. Men Vi ser også at børn i samme aldersgruppe kan hjælpe hinanden.</p> <p>Børnene forhandler med hinanden om krav eller regler efter de samfundsmæssige, sociale normer og værdier, som de er underlagt. Vi ser at nogle børn har nemmere ved at</p>

			<p>udsætte egne behov, mens andre skal lære tilsidesætte deres egne behov. Børnene skal lære at give plads til andre både fysisk og psykisk.</p> <p>Børnene skal lære at møde og acceptere hinandens forudsætninger, forskellighed, og behov.</p>
--	--	--	---

Mål Sociale kompetencer	Tegn på læring – vi vil se at:	Handleplaner	Evaluering
Børnene indgår i fællesskaber som basis for at knytte venskaber	<p>2 år:</p> <p>Børnene leger med hinanden</p> <p>Børnene udtrykker glæde ved at gøre det samme som andre</p>	<p>Vi skal tilrettelægge aktiviteter, som far mor børn leg, og andre rolle lege, hvor vi som voksne støtter og guider børnene i deres leg. Vi skaber rammer både ude og inde, så de har mulighed for at fordybe sig i deres samvær f.eks. at de får mulighed for at møde forskellige aldersgrupper. Vi skal sikre os, at de får udfordringer og nye oplevelser f.eks. ved at tage på udflugt i nær områder, kultur institutioner.</p> <p>Måltider, indhold og rammer spiller en vigtig rolle i børnenes sociale samvær.</p>	<p>Vi vil observere børnenes lege mønstre og dette giver os anledning til at justere aktiviteten. Vi vil reflektere over egen og fælles praksis ved at anvende smtte model eller ved 7 punkt skemaet. Vi vil også benytte os af andre forskellige former for dokumentation.</p> <p>Vi ser, at børnene er glade for hinanden og de opsøger hinanden på tværs af stuerne og nye relationer opstår.</p> <p>De spørger nogle gange "må jeg lege med xx". Vi opfordrer dem til at gå ind og spørge det enkelte barn.</p> <p>Børnene viser tydeligt med glædesudbrud, når noget lykkedes, f.eks. når de ser, at ens ven kan tage sko på og så pludselig selv kan.</p> <p>Børnene får en relation til hinanden, når vi er på ture på tværs af stuerne og gennem fælles oplevelser, som de snakker sammen om efterfølgende: "hvad de har oplevet og hvem de har været sammen med".</p>
	<p>4 år:</p> <p>Børnene giver sig til at lege med andre og / eller løse opgaver sammen med andre</p> <p>Børnene forhandler indbyrdes og deltager i konfliktløsning</p> <p>Alle børn har nogen at lege med</p>	<p>Vi vil skabe mulighed ved at tilrettelægge aktiviteter som rytmik, sangleg, samling så de lærer at samarbejde og hjælper hinanden. Der ud over skal vi understøtte dem i at lære at begå sig i det sociale samspil og dets regler. Dette får de mulighed for at aflæse hinandens signaler, kropssprog, talte sprog og handlinger. "Fri for mobberi" anvendes. Vi sætter børnene i gruppe efter aktiviteten, relationer og efter deres individuelle udfordringer.</p> <p>Vi skal sikre, at der er alsidig aktivitet og</p>	<p>Børnene indgår i fællesskaber som basis for at knytte venskaber:</p> <p>Børnene indgår i socialt samvær på baggrund af samspil. Her af lærer børnene de sociale spilleregler. For eksempel at tage hensyn til hinanden, løse konflikter, at indgå i et samarbejde, lytte og acceptere hinandens forskellighed og at kunne sætte ord på følelser, behov og handlinger, aflæse hinandens signaler og grænser, samt at blive</p>

		<p>lege tilbud, såvel planlagte som spontane. Vi inddrager forældrene til at være med til at styrke børnenes lege relationer.</p> <p>Måltidets indhold og rammer styrker samarbejde, opgave løsning og rolle fordeling, samt deres fælleskab følelse.</p> <p>Børnene skal lære forskellige former for fælles regellege, hvor forskellige spilleregler bliver præsenteret for dem. Dette er med henblik på, at børnene anvender regler og retningslinjer i deres spontane lege.</p>	<p>nysgerrige på hinanden</p> <p>Ud fra det, ser vi hvordan de bliver gode konfliktlødere og er aktivt deltagende i fællesskaber og dermed udvikler sig og får styrket deres trivsel.</p> <p>Alle børn har nogle at lege med, men i visse situationer kan de blive udelukket fra fællesskabet på grund af manglende kommunikative strategier. Her er det en del af deres sociale liv og læring at kunne gøre brug af deres erfaringer.</p> <p>Børnene udvikler en imødekommende tilgang til andre.</p> <p>Børnene tager kontakt til andre og opfordrer dem til at tage del i lege ved at interagere, kommunikere og aflæse hinandens interesser. Her udvides og udvikles deres lege areaner og nysgerrighed på hinanden og nye aktiviteter.</p> <p>Børnene respekterer og aflæser hinandens grænser ud fra kropssprog og mimik, når de befinder sig i en udsat situation.</p> <p>Vi observerer børnenes udvikling og adfærd i planlagte og i spontane aktiviteter, samt i fri leg. Dette giver os mulighed for at ændre og justere aktiviteterne. Vi vil reflektere over vores pædagogiske praksis ved at anvende blandt andet smtte model, eller ved 7 punkt skemaet eller fortællinger, som</p>
--	--	--	---

			efterfølgende drøftes.
Børnene udvikler en imødekommende tilgang til andre	2 år: Børnene reagerer på andres mimik og kropssprog Børnene udviser nysgerrighed i forhold til andre Børnene udtrykker glæde ved at møde andre kendte børn og voksne	Ved at skabe rum for socialt samvær f.eks. ved samling; her er børnene opmærksomme på hinanden og det giver dem anledning til at fortælle hinanden om deres oplevelser. Vi skabe mulighed for at udvide deres lege og relationer på tværs af stuen. Dette giver dem anledning til at være nysgerrige og lære at aflæse hinanden kropssprog. Vi er som voksne opmærksomme på hvordan vi modtager børnene om morgenen og viser glæde og opmærksomhed, når vi er sammen med børnene. Dette både i leg, ved måltider, bleskift m.m. Vi er nærværende rollemodeller.	Børnene griner ofte, hvis der er andre, der griner og opfordrer til sjov og ballade. Børnene er opmærksomme på hinanden, på hvem der er sur eller glad og fortæller om det. De henter gerne en voksen til det barn, som er ked af det. Børnene er opmærksomme og henter sutter til dem, som skal ud og sove. Børnene er opmærksomme på at hjælpe hinanden med at få tøjet af og på og holder tøjposen for hinanden. Børnene giver udtryk for hvis der er noget galt, som hvis fodtøjet ikke sidder rigtigt. Børnene er gode til at sige til og fra overfor hinanden ved at sige "stop" eller sige "det er min".
	4 år: Børnene tager kontakt til andre og opfordrer dem til at tage del i lege Børnene udviser nysgerrighed i forhold til andres aktiviteter	I aktiviteten som sang og leg, bliver børnene nysgerrige på hinanden ved at observere og imitere deres handlinger og opmærksom på hinandens grænser Ved at igangsætte legen hvor pædagogen er med til at understøtte børnenes lege relationer ved at give dem redskaber. Ved at respektere og tage hensyn til de enkeltes børns grænser, vil barnet	Vi ser, at børnene øver sig i forskellige situationer og at de udforsker hinandens reaktioner. Børnene er ved at få begyndende forståelse for og øve sig i koblingen: at hvis det gør ondt på mig at blive slået, gør det nok også ondt på den anden. Børnene er begyndt at kunne mægle i legen og kan så småt gå på

	Børnene respekterer andres grænser	<p>begyndende øve sig i at tage hensyn til andre.</p> <p>Vi anderkender barnet for dets personlige kompetencer.</p>	<p>kompromis i leg.</p> <p>Børnene skiftes til at styre en leg og lærer således af hinanden.</p> <p>Vi tilgodeser børnenes forskellige kompetencer og synliggør dem, så børnene i deres leg og aktiviteter får glæde af hinandens forskelligheder</p>
Børnene udvikler forståelse for sociale samspil	<p>2 år:</p> <p>Børnene giver udtryk for egne følelser og behov overfor andre</p> <p>Børnene ved, hvornår en kontakt fra en voksen drejer sig om de andre i gruppen</p> <p>Børnene reagerer på andres følelsesudtryk</p>	<p>Børnene har tydelige og professionelle voksne som rollemodeller, som i deres mimik og omsorg viser deres følelser i forskellige situationer.</p> <p>Børnene skal tidligt lære "far-mor-børn" lege.</p> <p>Børnene anvender en narrativ figur til morgensamling, som går på skift mellem børnene. Samlingen er et vigtigt element, hvor turtagning og opmærksomhed på det enkelte barn tilgodeses.</p> <p>Børnene opfordres til at hjælpe hinanden ved af-og påklædning, hente ting til hinanden</p>	<p>Vi har lavet aktiviteter i mindre grupper og på tværs af stuerne, Dette har gjort at børnene selv opsøger hinanden.</p> <p>Der er blevet skabt bestemte aktiviteter for at styrke deres fællesskab, er samhørighed og følelsen af at høre sammen.</p> <p>Vi ser, at børnene efterligner forskellige hverdagsituationer i deres leg og tilgang til hinanden.</p> <p>Børnene hjælper hinanden uden opfordring fra de voksne.</p>
	<p>4 år:</p> <p>Børnene både leder og lader sig lede i aktiviteter med andre</p> <p>Børnene udviser empati overfor hinanden</p> <p>Børnene formår at komme med i lege</p>	<p>Legeaktiviteter planlægges, så børnene både tilbydes leg i frivilligt valgte legegrupper som i af personalet fastlagte legegrupper.</p> <p>Eventyrfortælling styrker børnene opmærksomhed overfor hinanden.</p> <p>Andre planlagte aktiviteter sammensættes børnene i f.t. at styrke dre sociale relationer.</p> <p>Børnene lærer forskellige regler og normer i legene.</p> <p>Der arrangeres legefællesskaber med to ell. Tre børn.</p>	<p>Børnene udvikler forståelse og sociale samspil:</p> <p>Børnene både leder og lader sig lede i aktiviteter med andre, når de ser hvordan de andre børn agere i samspillet. Børnene skal være aktivt deltagende i samspillet med de andre, for at blive og føle sig accepteret i fællesskabet.</p> <p>I takt med, at børnene lære de sociale spilleregler, lære de også at udvise empati for</p>

		<p>Forældrene opfordres til at lave legeaftaler for deres børn.</p> <p>Børnene deltager aktivt i "fri for mobberi", hvor aflæsning af hinandens mimik og følelser prioriteres.</p> <p>Berøring og massageforløb øger børnenes empati overfor hinanden.</p>	<p>hinanden, det kunne være at trøste og aflæse hinandens ønsker og behov.</p> <p>Børnene formår at komme med i lege når de har tilegnet sig disse redskaber og færdigheder.</p> <p>Børnene leger og efterligner historieføløb i deres leg.</p>
--	--	--	---

Mål Sprog	Tegn på læring – vi vil se at:	Handleplaner	Evaluering
<p>Børnene udvikler kommunikative kompetencer</p>	<p>2 år:</p> <p>Børnene lytter og reagerer</p> <p>Børnene kan forstå konkrete sproglige instrukser</p> <p>Børnene bruger ord til at udtrykke behov og følelser</p>	<p>Vi sætter ord på vores og børnenes handlinger.</p> <p>Vi gør børnene selvhjulpne, ved at give dem alderssvarende små opgaver i dagligdagen.</p> <p>Vi spørger ind til/understøtter børnenes oplevelser.</p> <p>Vi gentager børnenes egne sætninger, der hvor det giver mening.</p> <p>Vi sætter ord på børnenes følelser og handlinger.</p> <p>Vi tager os tid til at lytte og være nærværende overfor det enkelte barn.</p> <p>Vi anerkender og understøtter børnenes følelser. (Ked af det, vred, glad, bange) og er opmærksomme på deres kropssprog.</p> <p>Vi synger, klapper, bruger rytmer og leger med rim og remser.</p> <p>Vi bruger de understøttende sprogstrategier.</p> <p>Vi anvender dialogisk læsning.</p> <p>Vi spiller spil.</p> <p>Vi læser højt for børnene og fortæller ud fra billederne.</p> <p>Vi har indrettet et særligt fortælle/eventyr hjørne.</p> <p>Vi er i gang med at få etableret en masse sprogkasser til at udvikle børnenes sprogfærdigheder. Fx en med former og farver, og en med vilde dyr/husdyr mm.</p>	<p>Kollegial sparring, mesterlære samt refleksion over indsats / effekt understøtter kompetenceudvikling.</p> <p>Fokusord i forhold til selvhjulpnehed og sproglig udvikling.</p> <p>Brugen af sprogposerne, ser vi at børnene bruger flere ord og udvikler sproget. De husker flere ord fra gang til gang.</p> <p>Dialogisk læsning: Børnenes opmærksomhed bliver styrket og de får en nysgerrighed om det der står i bogen, og stiller selv spørgsmål.</p> <p>De store børn sætter de mindre børn ned, på madrassen og vil læse for dem. De efter ligner de voksne</p> <p>Børnene giver udtryk for om de er glade, sure eller kede af det.</p> <p>Vi fastholde faste rutiner, som børnene er en fast aktiv del af.</p> <p>Børn uden sprog har vi stor succes med at bruge billeder, af konkrete ting, eller af handlinger som barnet skal være med til, for at understøtte sproget.</p> <p>Hvad vil vi gøre mere af eller anderledes:</p> <p>Have sproghuset hængene synligt for forældrene, vigtigheden ved koncentration og opmærksomhed.</p> <p>Vi vil lave en velkomst bog, hvor der er</p>

		<p>Vi fortæller historier for børnene. (uden bog)</p> <p>Vi understøtter børnenes sprog visuelt ved hjælp af, billeder, boardmaker, og tegn til tale.</p> <p>Vi anviser/hjælper børnene i deres leg og konflikter, ved at hjælpe dem med at sætte ord på.</p> <p>Vi er rollemodeller og er derfor opmærksomme på vores sprog, både når vi taler med/til børnene, med/til hinanden, og når vi taler med/til forældrene.</p> <p>Vi roser og anerkender børnenes sprog.</p>	<p>billeder og tekst om hvordan det er at gå i vuggestue. Som forældrene kan låne med hjem.</p>
	<p>4 år:</p> <p>Børnene etablerer dialog med andre børn og voksne</p> <p>Børnene bruger sprog til løsning af vanskelige situationer sammen med andre</p> <p>Børnene bruger sprog til at udtrykke behov, følelser og tvivl</p> <p>Børnene koncentrerer sig om at lytte til andres fortællinger</p>	<p>Vi gør det samme som ovenstående, men udvider handlingerne ud fra barnets alder og udvikling.</p> <p>Efter eventyrfortælling, bliver børnene bedt om at tegne fra fortællingen (de får dermed udtrykt deres indre billeder fra fortællingen), samt sætter ord på hvad de har tegnet.</p> <p>Vi leger Kims leg med børnene (koncentration, opmærksomhed og hukommelse)</p> <p>Børnene bliver opmuntret til selv at være fortællere. De andre børn lære at lytte til hinanden, stille spørgsmål til hvad de andre fortæller, være underende og nysgerrige.</p> <p>Vi støtter og styrker børnene i de færdigheder der skal til, for at lære/turde, at være på og tale i en forsamling.</p> <p>Vi støtter og hjælper børnene i større grad</p>	<p>Børnene udvikler kommunikative kompetencer:</p> <p>Vi oplever at børnene bruger og udvikler deres sprog gennem spontan leg og gennem legeaftaler på stuerne hvor vi som voksne bestemmer og vurderer hvem der skal lege sammen.</p> <p>Børnene lærer sproget gennem planlagte og ikke planlagte aktiviteter i løbet af dagen. De planlagte aktiviteter er bl.a.: Samling, dialogisklæsning, eventyrfortælling, sproggruppe, sanglege, rytmik.</p> <p>Vi har oplevet, at det er en god ide at evaluere med børnene efter et endt forløb. Det træner deres hukommelse og øver dem i at sætte ord på deres oplevelser.</p> <p>Vi opfordrer forældrene til at snakke med</p>

		<p>til, at de selv kan løse deres indbyrdes konflikter.</p> <p>Vi arbejder sammen med barnet om "Barnets bog", og hjælper børnene til at få egen indsigt i deres personlighed, samt stærke og svage sider</p>	<p>deres børn, når de kommer hjem og hvad de har lavet i løbet af dagen. Forældre inddragelse er vigtigt for at styrke børnenes sprog.</p> <p>Ved brug af en kreativ kollage, lavet på baggrund af en historie eller et eventyr, kan vi understøtte børnenes egen fortælling og stimulere børnenes hukommelse og sprog</p> <p>Vi mener, at "børneintra" kan bruges til at understøtte forældres samtale med børnene om dagens aktiviteter i form af de billeder og nyhedsbreve, der bliver lagt op af personalet. Forældrene skal udvise større interesse og initiativ for børnenes hverdag.</p> <p>Børn lærer gennem relationer til både voksne og børn at udvikle sproget og løse konflikter ved at sætte ord på deres følelser, behov og handlinger.</p> <p>Vi oplever til samling, at børnene lærer at lytte til hinanden. Til samling skabes der rum og mulighed for, at børnene kan udfolde sig sprogligt ved at bruge en genstand som symboliserer hvem der har ordet. Vi gør brug af den varme stol/kongestol hvor det enkelte barn er i centrum og får positive tilkendegivelser fra sine gruppekammerater.</p> <p>Brugen af "Barnets bog" giver mulighed for, at</p>
--	--	---	--

			<p>barnet kan se tilbage på deres barndom og udvikling, og er et godt redskab til dialog børnene imellem og børn og voksne imellem.</p> <p>Der evalueres efter hhv. 3- og 5 års sprogvurderingerne og samles op på hvad næste indsatsområde skal være.</p> <p>Tale/høre konsulent og forældre inddrages i ovenstående.</p>
<p>Børnene undersøger sproget og eksperimenterer med det</p>	<p>2 år:</p> <p>Børnene leger at de læser op</p> <p>Børnene spørger til nye ord</p>	<p>Vi fortæller fortællinger</p> <p>Vi læser højt fra bøger</p> <p>Vi anvender dialogisk læsning</p> <p>Vi kobler det visuelle med det sproglige.</p> <p>Vi rimer og remser og laver sjov med sproget.</p> <p>Vi har et vuggestue og børnehave bibliotek, hvori der er pegebøger, billedbøger, eventyrbøger, fagbøger, rim og remsebøger.</p> <p>Vi supplerer årligt med hhv. klassiske og nye titler.</p> <p>Vi laver teater eller dramatiserer børnesange.</p> <p>Vi har indrettet et eventyrrum.</p>	<p>Vi ser børnenes begejstring for bøger, som vi har læst meget; de spørger efter bestemte bøger, som de kender godt.</p> <p>Bordteater har den effekt, at de viser stor begejstring og de store vuggestuebørn vil selv prøve at fortælle historien.</p> <p>Ved dialogisk læsning ser vi en udvikling hos de enkelte børn, fra at de første gang ikke siger noget til, når de har fået den fortalt/læst flere gange, er de meget mere med og prøver at sætte ord på handlingen.</p> <p>Vi har lavet nogle madbøger, som børnene har, når vi spiser. Så kan de støtte sig til de billeder, som vi sætter ord på til at starte med. Vi ser en hurtigere udvikling i sproget hos de børn, som har disse bøger.</p>
	<p>4 år:</p> <p>Børnene digter egne historier</p> <p>Børnene leger med sproget gennem eksempelvis rim og remser</p>	<p>Vi har 9 medarbejdere i huset, som er uddannede fortællere, af psykolog og underviser Lene Brok.</p> <p>Flere forventes af komme under uddannelse i løbet af året.</p> <p>Vi anvender sprogpackens "struktureret tematisk sprogarbejde", samt de</p>	<p>Børnene undersøger sproget og eksperimenterer med det:</p> <p>Børnene digter egne historier via egne oplevelser fantasi, fortællinger og erfaringer.</p> <p>Vi støtter børnene i deres fortællinger, når vi har samling.</p>

	<p>Børnene er nysgerrige overfor ord og begreber de ikke kender</p>	<p>understøttende sprogstrategier.</p> <p>Fra 4 år: Udover ovenstående: Vi lader børnene undre sig og vi bruger åbnende spørgsmål, følger barnets interesse og er bevidste om alle de understøttende sprogstrategier.</p> <p>Børnene får mulighed for selv at være fortællere ud fra deres fantasi eller et velkendt eventyr/historie.</p>	<p>Vi oplever, at den der fortæller kan have gavn af, at have en genstand i hånden mens de taler, da det kan hjælpe dem til at komme i gang med fortællingen og kan give dem en tryghed i at stå frem foran de andre børn.</p> <p>Vi oplever, at det i nogle situationer kan give god mening at bruge tegn til tale eller billedsprog i interaktionen med børnene.</p> <p>Børnene er nysgerrige og undrende overfor ord og begreber de bliver præsenteret for og som de ikke kender når vi for eksempel fortæller eller synger.</p> <p>Når vi har dialogisk læsning opstår der fokusord, som giver anledning til fordybelse, undring og spørgsmål.</p> <p>I dialogisk læsning benytter vi et skema, der indeholder beskrivelse af nye begreber, fokus ord til dokumentation og inddragelse af forældrene. Vi bruger også metoden: at vente i 8 sekunder på, at børnene svarer, så de har mulighed for at tænke over det de vil svare. Børnene imiterer de voksnes adfærd og sprog, hvilket giver anledning til at give de voksne vished og mulighed for at reflektere over egen praksis.</p> <p>I forbindelse med arbejdet med temaer og traditioner, understøtter vi bevidst arbejdet med sange og historier, der passer ind i</p>
--	---	--	---

			<p>temaet.</p> <p>Når vi i vores arbejde fordeler børnene i mindre grupper, giver det større mulighed for fordybelse og nærvær og giver rum og plads til det enkelte barn, herunder børn med særlige sproglige udfordringer.</p> <p>Vi benytter os af metoden "solmodellen" og "syvpunktsskemaet" i arbejdet med temaerne.</p> <p>Vi følger barnets spor og planlægger aktiviteter ud fra deres interesser og behov. Vi justerer og udvikler aktiviteten undervejs i processen.</p>
<p>Børnene benytter forskellige sprogformer</p>	<p>2 år:</p> <p>Børnene gentager hvad andre børn og voksne siger</p> <p>Børnene bruger enkelte ord og sætninger til at beskrive hverdags situationer</p>	<p>Vi er bevidste om vores egen adfærd, sprog, kropssprog, betoning og os som rollemodeller. Vi er tydelige i vore krav og forventninger til børnene.</p> <p>Børnene inddrages til at være aktive deltagere i praktiske gøremål f. eks frokost måltidet og lærer derved begreber, som er målrettet den enkelte situation.</p> <p>Dialogisk læsning anvendes som metode.</p> <p>Pædagogen følger op på barnets interesser.</p> <p>Sange og remser, som betoner fokusord.</p> <p>Der anvendes tegn til at understøtte barnets sprog.</p> <p>Literacy indgår i aktiviteter i samlingen.</p>	<p>Forældrene inddrages tidligt i indsatsen for barnets udvikling.</p> <p>De to årige børn er blevet gode til at sige fra verbalt, hvor de små stadig bruger det noverbale sprog.</p> <p>Vi anvender sprogstrategierne fra sprogpakken, som vi ser en tydelig effekt af, da vi har fået gode redskaber, som vi kan bruge, f. eks. Ved at vi udvider/nuancerer deres ordforråd.</p> <p>Vi synger meget med og uden fakter; vi ser en positiv udvikling og glæde ved at bruge sproget. Vi spørger ofte børnene hvad de gerne vil synge.</p> <p>Børnene starter ofte selv med at synge, når vi venter på maden; et barn starter og så er</p>

		<p>der flere, som deltager i sangen.</p> <p>Børnene er glade for at fortælle om hvad de har oplevet, både når vi spørger, men on de gør det også spontant.</p> <p>Vi har en narrativ figur, som børnene på skift får med hjem i weekenden, hvor de så fortæller om mandagen, hvad de har oplevet. Nogle er mere trygge ved at sidde med den og andre vil gerne fortælle uden at de har figuren.</p> <p>Børnene er gode til at modtage en besked, når de skal hente, låne eller aflevere noget på en anden stue; de kommer stolte tilbage og siger tydeligt, hvad de skal ha' eller siger "tak for lån".</p> <p>Børnene er gode til at hjælpe hinanden og sætte ord på for hinanden.</p> <p>Vi kan se, at de har glæde af at have faste rutiner og at vi anvender de samme vendinger, således at deres begrebsverden bliver større og der derved sker en udvikling i deres sprog ved at de selv bruger ordene.</p> <p>Via fortællinger og højlæsning kan vi se, at det udvikler børnenes fantasi.</p> <p>Vores indsats via sprogarbejdet har været gentagelser, grupper med få børn, sætte ord på alt, boardmaker/ pictogrammer, billeder/fotos, dialogisk læsning, understøttende sprogstrategier, billedlotteri. Vi arbejder med at være tydelige, nærværende og anerkende voksne.</p> <p>Børnene kan genkende deres navne på</p>
--	--	--

			ordkort efter kort tids brug f. eks. når børnene skal sige deres navne til samling.
	<p>4 år:</p> <p>Børnene afstemmer sproget efter situationen (leg, trøst, skænderi osv.)</p> <p>Børnene udvikler forskellige lege / rollelege vha. sproget</p> <p>Børnene bruger sproget til at fortælle, hvad de mener</p>	<p>Vi er bevidste om vores egen adfærd, sprog, kropssprog, betoning, som rollemodeller. Og er tydelige i vore krav og forventninger til børnene.</p> <p>Viser vores følelser i tale, mimik og kropssprog.</p> <p>Vi anviser børnene i konfliktløsning, invitation til leg og egen deltagelse i leg.</p> <p>Vi anvender metoden "Fri for mobberi", som er et pædagogisk redskab til samtale.</p> <p>Vi forbereder børnene via fokus på forforståelse, bearbejdelse og efterfølgende opsamlende aktiviteter for projekter, aktiviteter, ture ud af huset.</p>	<p>Børnene benytter forskellige sprogformer:</p> <p>Børnene spejler sig i hinanden gennem deres indbyrdes relation. Gennem relationen at konstruerer barnet sig selv og finder sin egen identitet ved at bruge og udvikle deres sprog.</p> <p>Vi bruger metoden "Fri for mobberi" for at understøtte barnets læring i at forstå sig selv og hinandens signaler og behov. Dette er både gældende for den verbale og den nonverbale kommunikation. I arbejdet med "Fri for mobberi" arbejder vi med de redskaber, der ligger i "Fri for mobberi" kufferten.</p> <p>For at indgå i en god leg, er det nødvendigt at børnene kan udtrykke det de mener overfor de andre børn. Sproget er en essentiel del af, at en rolleleg kan fungere.</p> <p>Vi skal som pædagoger være mere bevidste om, at bruge os selv som redskab og indgå som en del af børnenes leg. Dette kan give</p>

		nogle input til legen og støtte børnene i deres leg, interesse og sprog og styrke børnenes relationer til hinanden. Som pædagoger skal vi turde indgå som en del af legen sammen med børnene og derved komme med nye input og ideer til legen. Sommetider kan en gruppe børn have behov for understøttelse af en voksen, for på sigt at lære selv at kunne styre og sætte legen i gang.
--	--	--

Mål Krop og bevægelse	Tegn på læring – vi vil se at:	Handleplaner	Evaluering
Børnene opsøger aktiviteter, der stimulerer til motorisk udvikling	<p>2 år:</p> <p>Børnene opsøger balanceaktiviteter – gynger, triller, ruller, drejer, snurrer osv.</p> <p>Børnene opsøger finmotoriske aktiviteter – deltager i af-og påklædning, tegner, bygger med klodser osv.</p> <p>Børnene imiterer og gentager grovmotoriske aktiviteter – hopper, danser, klatrer osv.</p>	<p>Mål:</p> <p>At alle børn fra 18 mdr. alderen skal være selvhjulpne ></p> <p>Gode vaner</p> <p>Nedsætte risiko for livsstilssygdomme</p> <p>Fokus på kropslig læring (socialt, psykisk og kognitivt)</p> <p>Skabe fællesskaber</p> <p>Dagligt understøtte børnene i at være selvhjulpne i f. t. grov-og finmotoriske aktiviteter:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Af/påklædning - Gå uden støtte, løbe, kravle, hoppe m.m. - Snurre rundt> - Ved måltider, smøre mad og spise m. gaffel. - Hvorfor: - Pædagogerne skal have bevidsthed 	<p>Kompetence pædagogen holder oplæg for Fagligt Pædagogisk Forum om forløb og indhold. Kompetence Pædagogen vil dagligt evaluere i f. t. planlægning af aktiviteten, effekten samt på forløbet og værdien set i f. t. målene.</p> <p>Brug af 7-punktskema som daglig dokumentation-hænger synligt på stuens tavle.</p> <p>Hvordan skal vi som pædagoger arbejde med forældrenes forståelse for de er gode rollemodeller for deres børn?</p> <p>Dette set i lyset af, at mange børn bliver serviceret, får sut ved afhentning og bliver båret ud og ind af institutionen.</p> <p>Vi opfordrer børnene til at være med til alt, der er lidt svært. Vi hjælper, hvor der er behov til børnene har lært at f. eks. tage tøj af og på og anviser</p>

		<p>om de tre sanser: - Labyrintsansen(vestibulærsansen), Følesansen og Led-og muskelsansen.</p>	<p>hvordan de skal gøre i detaljer og derefter roses de.</p> <p>.</p>
	<p>4 år:</p> <p>Børnene mestrer balanceaktiviteter – slår kolbøtter, gynger, triller, ruller, drejer, snurrer osv.</p> <p>Børnene mestrer finmotoriske aktiviteter – deltager i af- og påklædning, tegner, bygger osv.</p> <p>Børnene eksperimenterer med grovmotoriske aktiviteter – klatrere i træer, går på line, hopper ned fra højder, tumler i puderum osv.</p>	<p>Mål:</p> <p>At alle børn fra 4 år er selvhjulpne</p> <p>At børnene får nye udfordringer vedr. motion og sundhed> for at styrke børnenes fællesskaber.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Børnene skal lære nye lege at kende - Udnytte legepladsen/ omgivelserne/ de indendørs muligheder for kropslig aktivitet. Pædagogerne SKAL være rollemodeller. "Genoplivning" af "gamle lege" fra barndommen. - Én gang ugentligt undlader vi at tage cykler/sandting på legepladsen for at aktivere andre motoriske lege. D.v.s.at børnene i højere grad skal bruge krop og fantasi. - Styrke finmotorik ved både ved måltider og aktiviteter. Spise med kniv og gaffel. Tegne, kunne klippe, anvende pincetgreb. - Legepladsen skal have udfoldelsesmuligheder, der motiverer børnene til at turde mere. 	<p>Der skal være fokus på medarbejdernes pædagogiske praksis i dagligdagen i f. t. at være igangsættende indbyrdes som personale samt det at være en god rollemodel for børnene.</p> <p>Det vil sige, at der skal laves aftaler for hvordan vi strukturerer aktiviteten og for hvordan vi italesætter praksis og for hvordan vi udfører dem uden at forhindre børnenes udvikling. For hver gang vi udfører en handling for barnet, fratager vi dem mulighed for læring og udvikle/understøtte deres selvværd.</p> <p>Børnene opsøger aktiviteter, der stimulerer til motorisk udvikling:</p> <p>Vi arbejder bevidst i vores planlægning af vores aktiviteter med at børnene udfolder sig motorisk via sanglege, rytmik, og samling . Her lærer de at vente på tur, lærer at aflæse deres egne og hinandens indbyrdes behov. Vi arbejder blandt andet efter FLOW- Modellen af Mihaly Csikszentmihaly, der følger barnets spor udviklingsmæssigt og fordybelse.</p>

			<p>Vi har gjort os erfaringer at børnene har implementeret de lege, som de har lært at kende i deres hverdag. De har gennem legen lært at udfolde sig motorisk, øget deres kropsbevidsthed i gennem legen, lært at vente på tur, aflæse hinandens kropssprog og følelser, samt lært deres egen og hinandens grænser at kende. Ved kontinuerligt af lege de samme lege igen og igen, har børnene lært reglerne i legen at kende, fået styrket deres hukommelse, og styrket deres vestibulær og kinæstetiske sans.</p> <p>Børnene spejler sig i hinanden, når de deltager i aktiviteter og i samlinger. Børnenes fin motorik understøttes og udfordres i deres daglige gøremål, når de eks. spiser med kniv og gaffel, hælder vand op i en kop, tager tøj på, samt i planlagte og ikke planlagte aktiviteter såsom klippe, klistre, lege med modeller voks, male, lave perler, lege med lego, puslespil etc.</p>
--	--	--	--

<p>Børnene udvikler en sund og aktiv livsstil</p>	<p>2 år:</p> <p>Børnene eksperimenterer med aktiviteter eller legeredskaber – løber op og ned ad en bakke, bestiger en scooter eller cykel osv.</p> <p>Børnene udtrykker begejstring eller fordybelse, når de udfører fysiske aktiviteter</p> <p>Børnene er nysgerrige over for forskellig mad</p>	<p>Mål:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vi skal sammen med barnet være nysgerrige og motiverende ved selv at være aktivt deltagende. Pædagogerne skal sikre at børnene får alsidige fysiske oplevelser. - Ved at følge børnenes spor, vil deres nysgerrighed antændes og nye muligheder for pædagogisk aktivitet opstår. Pædagogens udfordring er at gøre aktiviteten lystbetonet og dermed opnå et "flow". - Børnene har ved madordningen mulighed for mange varierede smagsoplevelser og har mulighed for at se ig dufte smage og også være med til at bestemme dagens menu samt at deltage i dele af tilberedningen af maden. - Køkken assistentens daglige kontakt til børnene er vigtig for deres oplevelse af måltidet. 	<p>I dialogen med børnene får pædagogen feedback på børnenes oplevelse af aktiviteten, hvilket har betydning for kommende planlægning.</p> <p>Børnenes kontakt til køkkenassistenten har betydning for deres viden om maden og dens oprindelse. Hun skal ved kontakten til børn og personale udfordre til nye, alsidige og spændende smagsoplevelser.</p> <p>Der er et barn, som henter madvognen og vi taler om hvad vi skal spise, barnet skubber vognen ind på stuen. Er det et mindre barn, får det hjælp. De to børn, der dækker bord og tager service fra vognen; når de har gjort det mange gange ved de godt hvem der mangler at få eks. tallerken eller glas. det drejer sig om at give børnene opgaver/frihed under ansvar.</p> <p>Børn har en motivering for at bruge deres krop, derfor skal vi passe på ikke at bremse dem i deres udvikling. Det er vores opgave at styrke dem og lære dem at have tålmodighed til at de selv skal klare deres udfordringer, så de ikke mister lysten og blive passive.</p> <p>Vier bevidste om, at børnene skal have lov til at afprøve deres nysgerrighed og mod. For hver gang vi voksne hjælper</p>

			børnene unødigt eller stopper dem, bremser vi dem i deres udvikling. Børn skal have lov til at udføre det, der for os kan virke "farligt" for os, men det er en udvikling for det enkelte barn at lære sin krop og grænser at kende: hvad jeg kan , hvad mester jeg. Det udvikler rumsansen, når børn eksperimenter.
	<p>4 år:</p> <p>Børnene anvender faciliteter ude og inde på en anden måde end det oprindeligt er tiltænkt – konstruerer en forhindreingsbane af stole, borde og mælkekasser osv.</p> <p>Børnene udtrykker begejstring eller fordybelse, når de eksperimenterer med fysiske aktiviteter</p> <p>Børnene har kendskab til sund mads betydning for kroppen</p>	<p>Mål:</p> <p>Fast ugedag m. introduktion af nye lege for børnene med henblik på at inspirere og udvikle deres fantasi til at forny lege-og bevægelsesmønstre..</p> <p>Vi fornyr legekulturen ved at anvende egne barndoms bevægelses, regel- og sanglege. Disse lege styrker børnenes relationer.</p> <p>Herunder udvikling af et "idé" katalog som formidling til det øvrige personale.</p>	<p>I dialog med børnene vil vi skabe nye lærings-og handlingsmønstre og inddrage i at gøre dem bevidste om deres adfærd overfor hinanden.</p> <p>Dette gælder styrkelse af deres opfattelse af hvad sunde trivsel- og helbredsmæssige legemønstre samt i forhold deres kendskab til sundhed.</p> <p>Vi vil evaluere ud fra "7-skemaet".</p> <p>Kompetencepædagogen holder oplæg på P-møde vedr. nye tiltag – herunder introduktion af nytænkning samt drøftelse af vigtigheden af disse tiltag set i relation de øvrige kompetenceområder.</p>
Børnene udvikler kropsbevidsthed	<p>2 år:</p> <p>Børnene accepterer at være fysisk tæt på kendte voksne eller børn</p> <p>Børnene afprøver egne fysiske muligheder</p> <p>Børnene rører ved forskellige materialer</p>	<p>Mål:</p> <p>Børnene skal tidligt muligt øves i at være selvhjulpne. Personalet skal sikre bevidsthed om læringsrum og agere i arenaer, hvor vi lærer regler, skrevne som uskrevne om hvordan vi omgås hinanden i leg og hvor almen dannelse og normer for god adfærd indgår i læringen.</p> <p>Indendørs såvel som udendørs faciliteter skal opmuntre til at børnene udfordrer sig</p>	<p>Som et nyt tiltag, har massageforløb været med til at styrke børnenes kropsbevidsthed. Et kommende tiltag er, at inddrage børnene yderligere til at de kan lave massage på et andet barn. Formålet er at øge deres kropsbevidsthed og deres opmærksomhed på hinanden, dette skal øge deres sociale relationer og samtidig give dem mere ro i en for</p>

	<p>– dej, mudder, regnvand mm.</p>	<p>selv.</p> <p>Børnene skal have mulighed for at udforske og stimulere deres sanser og deres omverden.</p>	<p>nogle børn fortravlet hverdag.</p> <p>Vi skal have flere rytmi og bevægelsesforløb med lege og sanglege end hidtil, dette mhb. på at styrke deres rumsans. Dette vil også øge deres glæde ved at bruge kroppen. Rytmi skal udfordre, motivere børnene til at afprøve noget nyt under strukturerede forhold og motivere deres glæde og fællesskab.</p> <p>Boldspil udfordrer børnene i at kunne give og modtage samt at vente på tur.</p> <p>Der etableres nyt lege/klatrestativ og balance bomme og stolper til de yngre børn.</p>
	<p>4 år:</p> <p>Børnene har erfaring med både kropslig nærhed og distance – sætter grænser for sig selv og andre</p> <p>Børnene er bevidste om egen krops styrke</p> <p>Børnene er bevidste om, hvornår kroppen er afslappet</p> <p>Børnene kender til, at kroppe kan have</p>	<p>Mål:</p> <p>Forskellighed er ikke en barriere, men derimod en styrke. Mod, tolerance, respekt og omsorg er nøgleordene for et hvert fællesskab.</p> <p>Kodeks for god opførsel og samvær med hinanden skal kunne aflæses i de voksnes adfærd, da vi er rollemodeller for børnene.</p> <p>Via "Fri for Mobberi" metoden gøres børnene bevidste om deres adfærd og omgang med hinanden – herunder viden af kropsbevidsthed via massage, afslapning og mindfulness,</p>	<p>Evalueringsforløb ved hjælp af HELP – metoden samt via sparring med andre relevante fagpersoner. Konsultativ brug af forebyggelses konsulent samt ved drøftelse i sundhedsteam.</p> <p>Inklusionskompetence pædagogen har via deres viden og erfaring en vigtig rolle for at sikre at alle børn trives i fællesskaber, hvor alle er accepterede på baggrund af forskellighed.</p> <p>Forældre indgår som vigtige aktører og medspillere og indgår i et hvert barns</p>

	forskellig udseende eller formåen		evaluering via dialogen i et forankret forældresamarbejde.
--	-----------------------------------	--	--

Mål Natur og naturfænomener	Tegn på læring – vi vil se at:	Handleplaner	Evaluering
Børnene udvikler tilknytning til naturen	<p>2 år:</p> <p>Børnene udtrykker glæde ved naturen</p> <p>Børnene opsøger selv "gode steder" at være</p> <p>Børnene inddrager naturting i deres leg</p>	<p>Vi tager på ture i nærmiljøet., Undersøger legepladsen. Tager ting med hjem fra naturen. Snakker om de dyr vi ser, og dem vi kender fra bøger.</p>	<p>Børnene er ude i alt slags vejr, og mærker årstiderne, sanserne stimuleres. F.eks. samle kastanjer, mærke den kolde sne, plaske med vand. Besøgt kildegården. Lugtsanser var i spild. Natur og temaugue. De viser tillid og udfolder sig med glæde i eget tempo. De voksne er rollemodeller</p>
	<p>4 år:</p> <p>Børnene udtrykker lyst til at komme ud og opleve naturen, uanset vejr og årstid</p> <p>Børnene reagerer i højere grad med fascination end med væmmelse under naturoplevelser</p> <p>Børnene viser hensyn til planter, træer og dyr</p> <p>Børnene bidrager til at holde naturen ren</p>	<p>Undersøge nærmiljø, skoven og legepladsen, Besøge kildegården. Børnene skal ud hver dag og mærke årstiderne. Snakke om naturfænomener, luft vand og jord. Fortæller om dyr. Laver mad over bål.</p> <p>Børnene med i aktiviteter udendørs året rundt.</p>	<p>De voksne er rolle modeller, viser hvordan man behandler naturen med respekt. Tager på tur hver onsdag. Besøger kildegården en gang om måneden. Viser Omsorg for dyr og planter. Giver dyr mad og vander planter, Så karse til påske. Støtte børnenes forskellige processer i naturen. Arbejder med små projekter og temaugue. Rydde op efter sig, mad og skrald.</p> <p>Vi har hængt insekthuse op, så børnene kan se hvordan dyrene bor og bygger deres hus.</p> <p>Vi snakker med børnene om naturens cyklus og naturens gang. I forhold til f.eks dyr og deres udvikling.</p> <p>Vi laver man på bål med børnene, og lære børnene hvordan man bruger naturens forskellige elementer i hverdagen. På den måde lære børnene også at få respekt for at omgås i naturen.</p>

<p>Børnene oplever naturen med krop og sanser</p>	<p>2 år:</p> <p>Børnene har lyst til at lege i forskellig natur</p> <p>Børnene bevæger sig tillidsfuldt i naturen – hopper, klatrer, gemmer sig osv.</p> <p>Børnene bruger sanserne aktivt i naturen – kigger, lytter, føler osv.</p>	<p>Børnene er ude i forskellig slags vejr.og i forskelligt terræn.</p> <p>Går små og længere ture.</p> <p>Børnene klatrer, graver, gemmer insekter eksempelvis. Akvarier, forstørrelses glas benyttes.</p> <p>Aktiviteter, som er relateret til de forskellige årstider.</p>	<p>De voksne går forrest, løber op ad bakker, gemmer sig bag træer, samler grankogler og kastanjer i pose, kaste snebole, rutsje med kælk. Lytter, til fuglesang, mærker, mudder. Vand, sne, sand osv. De voksne er inspirerende, udviser begejstring og peger, se!</p>
	<p>4 år:</p> <p>Børnene færdes legende og selvsikkert i varieret terræn og beplantning</p> <p>Børnene udtrykker sig uopfordret om deres naturoplevelser</p>	<p>Børnene stimuleres kropsligt og sansemæssigt i forskelligt terræn. De voksne sikrer sig at rammerne giver plads til forskelligheder.</p> <p>Legepladsen er indrettet, så de motiveres i deres nysgerrighed til at klatre, kravle, lege i huler/ buske, gå på bakker og balancebomme.</p>	<p>Børnene bruger sine erfaringer i naturen, og derigennem tillid og glæde ved egen krops udfoldelse og tillid til naturen. Klatre i træer, hopper i vandpytter, lege gemmeleg, samle pinde og grankogler. Børnene fortæller begejstret om ting de har fundet, edderkopper, larver, snegle, mariehøns, osv. I forbindelse med sommerfest optrådte børnene med engagement i eget cirkus, som dyr.</p> <p>Vi tænker naturlæreplanerne ind i vores dagligdag og som en del af vores faste arrangementer. F.eks. har vi til vores kommende sommerfest planlagt at lave forskellige dyrestationer, så børnene lære dyrene nærmere at kende.</p>

			<p>Vi gør os ligeledes tanker om at bruge forskellige dokumentationsformer for at højne niveauet og fagligheden af vores arbejde. F.eks. solmodellen og 7-punktsskemaet.</p> <p>I hverdagen bruger vi piktogrammer af vejret som børnene peger på for, at skabe bevidsthed om årstiderne.</p>
Børnene tilegner sig viden og erfaring med naturen og naturfænomener	<p>2 år:</p> <p>I naturen peger børnene genkendende på dyr og planter</p> <p>Børnene undersøger smådyr, planter, jord eller vand</p> <p>Børnene er opmærksomme på vejrlig – sol, regn, sne, blæst, kulde, varme mv.</p>	<p>Vi læser bøger, om naturen. Billedbøger. Er på småture i området. Vi synger sange om dyr og natur. Det er gentagende genkendeligt. De voksne sætter ord på det man ser og oplever.</p> <p>Aktiviteterne er oplevelses betonede – det vil sige, at nærområdet, skov, mose og naturcenter bruges.</p> <p>Børnene er udenfor uanset vejrlig.</p>	<p>Børnene peger på blomster, og vi fortæller hvad blomsterne hedder. Børnene gentager. Børnene leger med legetøjsdyr på stuen, og siger dyrelyde</p>
	<p>4 år:</p> <p>Børnene håndterer smådyr, planter, jord og vand</p> <p>Børnene fortæller om forskellige dyrs og planter levesteder og livsbetingelser</p> <p>Børnene eksperimenterer om årsag, virkning om</p>	<p>Børnene har erfaringer med naturen,, både gennem bøger og ude liv og lignende. Børnene har erfaring med forskellige slags fugle og andre dyr, blade, lyde, dufte og smag. Børnene eksperimenterer med vand, sand og sne.</p>	<p>Børnene søger selv information og viden om naturen, Ex hvor mælk, grøntsager, frugt, kommer fra? De ser karsen vokse op, og spiser den til maden. Ser at piskefløden bliver til flødeskum.</p> <p>Vi har undervist børnene i hvordan en kylling og en fisk parteres. Dette for at give dem større viden og indblik i dyrenes anatomi.</p> <p>Vi har deltaget i Sandfestival ved Ishøj Strand for at bygge sandslotte.</p>

	<p>sammenhænge</p> <p>Børnene samtaler om form, længde, antal og vægt</p>		<p>Vi har været til krible krable dag i Herlev hospitalspark for at fange små vanddyr (tanglopper, rygsvømmer etc.) og studere vandorganismer.</p> <p>Vi har bygget drager, da det var blæsevej og taget dem med ned til Kildegården og leget med dragerne.</p>
--	---	--	---

Mål Kulturelle udtryksformer og værdier	Tegn på læring – vi vil se at:	Handleplaner	Evaluering
Kulturelle og kunstneriske oplevelser er betydningsfulde for børnene	<p>2 år:</p> <p>Børnene er opmærksomme på den kulturelle oplevelse</p> <p>Børnene søger hen imod den kulturelle oplevelse</p> <p>Børnene reagerer med følelsesmæssige udtryk i nuet</p>	<p>Der males, tegnes, modelleres, klippes og klistres. Børnenes kreative udtryk kan ses i børnehøjde på stuen.</p> <p>Sanglege, rim og remser, musik og dans samt rytmeinstrumenter anvendes i aktiviteten.</p> <p>Børnene skal gennem kreative aktiviteter lære forskellige materialer at kende samt deres mulige anvendelser. Glæden ved fremstilling og udsmykning af rummene skal stimulere børnenes sanser.</p> <p>Ture og udflugter til f. eks bibliotek og "Gammelgård" skal inspirere og motivere deres glæde ved forskellige udtryk.</p> <p>Udstilling i børnehøjde af børnenes kreative udtryk og interesser. Og genkendelsens glæde.</p> <p>Sang, rytmer, rim og remser skal være hyppige oplevelser, som børnenes kopierer i deres leg. Bøger og fortælling indgår som faste rutiner i den pædagogiske praksis.</p> <p>Traditioner, højtider og årstider indgår i dagligdagens aktiviteter</p>	<p>Vi ser glæde og de kan genkende det, løber hurtigt frem til stedet, når vi tager på musiklegepladsen og gammelgård.</p> <p>Børnene giver selv udtryk for at de vil tegne eller klippe.</p> <p>De fortæller/viser deres forældre når de bliver hentet hvad de har lavet, børnene har ejerskab af det de har været med til at lave.</p> <p>For indtryk ved at bruge de kulturelle huse/steder i Herlevkommune.</p> <p>Mere fokus på at få deres egen kunst ned i børnene højde, så de kan se og røre ved det.</p> <p>Bruge det nye bibliotek.</p> <p>Vi ser at børnene husker der er noget specielt, når vi sætter fødselsdags soldaten frem, så sker der noget andet, en fælles oplevelse.</p> <p>Børnene kan genkende deres egne tegning/maleri. Og fortæller stolt om det de har lavet, og hvordan de har lavet det.</p>

	<p>4 år:</p> <p>Børnene er fokuserede på den kulturelle oplevelse</p> <p>Børnene lever aktivt med i den kulturelle oplevelse</p> <p>Børnene reagerer med følelsesmæssige udtryk i forventningen til det, der kommer</p>	<p>Børnene viser glæde og stolthed, når de sammen deltager i spontane som planlagte kreative aktiviteter.</p> <p>Børnene skal have kendskab til de kulturelle muligheder, som der er i lokal samfundet – dette ved besøg på bibliotek, udstillinger, biograf, teater m.m.</p> <p>Vi arbejder videre med indtrykkene vi har fået på vores ture i form af, tegninger, malerier mm.</p> <p>Udstilling i børnehøjde af børnenes kreative udtryk og interesser. Og genkendelsens glæde.</p> <p>Fokus på bøger, eventyr og fortællinger skal skærpe børnenes nysgerrighed. Historien skal sikre kendskab til deres omverden, andres værdier og nuancerede udtryksformer.</p> <p>Traditioner, højtider, årstider indgår i dagligdagens aktiviteter. Tale børnene om højtider og traditioner og deres betydning.</p>	<p>Børnene har deltaget i forskellige kulturelle oplevelser:</p> <p>Jazz koncert, Forårskoncert, Klassisk koncert, Ishøj Teater, Børne Cirkus, Teater i medborgerhuset, årstidernes skiften, besøg på bibliotek.</p> <p>Vi fejrer forskellige højtider, Jul, Påske, Sankt Hans, Halloween, Fødselsdage. Det gør at lærer børnene om forskellige kulturelle højtider.</p> <p>Vi afholder årligt fortællerfestival her i Kildespring, hvor vi invitere andre Institutioner i nærområdet,</p> <p>Her fortæller vi historier fra forskellige lande og kontinenter. Dette for at give børnene indblik i deres forskellige kulturelle ophav, samt større forståelse og rummelighed for hinandens kulturelle baggrund. Samtidig er fortællinger med til at skabe forståelse for sig selv, deres omverden og identitet.</p> <p>Vi skal blive ved med at tale med børnene om hele oplevelsen ved deltagelse i de forskellige kulturelle arrangementer. Samtidig er forberedelse og forforståelse grundlæggende i deres udvikling og deres udbytte i aktiviteten.</p> <p>Vi har besøgt forskellige udstillinger ved Gammelgård, Arken, Biblioteket.</p> <p>Efterfølgende har børnene lavet kunst, hvilket har givet dem indblik i forskellige</p>
--	---	--	---

			former og farver. Derudover har museumsbesøg været med til at give børnene en forståelse for de normer og regler der er i samfundet – altså hvordan man gebærder sig i forskellige sammenhænge.
Børnene bidrager til at skabe en fælles legende stemning under kulturelle traditioner og fællesaktiviteter som samling, højtlesning, musik og drama	2 år: Børnene er optagede af aktiviteten – ser, lytter og lever med Børnene bidrager aktivt til aktiviteten – danser, bevæger sig, imiterer osv.	Gennem personalets engagement, aktive deltagelse og fordybelse i hver aktivitet skaber vi en stemning, som børnene gribes af. Børnene viser glæde i aktiviteterne og lever med.	Når vi sætter musik på eller synger selv, ser vi straks børnene hoppe, danse og tager hinanden i hænderne for at danse sammen. Ofte siger de mere, når der bliver stille, de har en stor begejstring for at være sammen om det.
	4 år: Børnene er optagede af aktiviteten – ser, lytter, lever med, snakker og spørger ind Børnene bidrager aktivt til aktiviteten – taler, danser, bevæger sig, imiterer og improviserer	Børnene er aktivt deltagende, og ønsker at være en del af fællesskabet. Børnene vil gerne være med til, at udvikle aktiviteten og bidrage til indholdet.	Vi har arbejdet med slåskultur, da dette var noget der optog meget af børnenes opmærksomhed. Vi forsøgte os med slåslege, men måtte erkende at børnene ikke formår at navigere i de opstillede regler for legene. Vi har efterfølgende fokuseret mere på regellege og rollelege og har fået godt udbytte af dette. Her har børnene fået kendskab til regler og normer som de kan overføre til deres egne spontane lege.

<p>Børnene improviserer og bruger forskellige kulturelle udtryksformer i skabende aktiviteter / lege</p>	<p>2 år:</p> <p>Børnene anvender forskellige legeredskaber når de leger</p> <p>Børnene begynder at kunne deltage i forskellige spil – puslespil, vendespil, billedlotteri m.m.</p> <p>Børnene afprøver forskellige materialer – maling, ler, gips, naturmaterialer m.m.</p>	<p>Vi bruger finger maling, pensler, farve blyanter, fedtfarver, modellervoks, trylledej, ler, flamingo kugler, fjer, pailletter, pap, papir, lim. Og ting fra naturen</p> <p>Vi leger med puslespil, billedlotteri, (også hjemmelavet) små spil der er egnet for vuggestuebørn.</p> <p>Vi laver sandkager og slotte med børnene uden i sandkassen</p>	<p>Vi ser en glæde ved at de for lov til at male og klippe, vi ser en dyb koncentration hos børnene, og de kan sidde længe og male, de bliver kede af det når vi skal slutte.</p> <p>Når vi spiller billedlotteri, lære børnene at vente på tur, og deres opmærksomhed bliver skærpet.</p> <p>Børnene er glade for at lege med sand, og de eksperimenterer, og for styrket deres rumsans.</p> <p>Laver sandkager, og fødselsdagskage, med pinde som lys, og tørt sand som sukker,</p>
	<p>4 år:</p> <p>Børnene anvender forskellige legeredskaber eller legemønstre, når de leger</p> <p>Børnene tager selv initiativ til at spille spil</p> <p>Børnene udtrykker sig med forskellige kunstformer og materialer – maling, ler, gips, naturmaterialer m.m.</p> <p>Børnene tager selv forskellige elektroniske medier i brug som en del af</p>	<p>Målet er at børnene skal bruge deres fantasi i forhold til at finde på lege og legeredskaber, når vi bryder hverdagen og ikke har de almene ting til rådighed.</p> <p>Børnene skal opnå kendskab til forskellige lege således, at de selv har mulighed for at igangsætte aktiviteter.</p> <p>Børnene skal præsenteres for forskellige spil både brædtspil som elektroniske.</p> <p>Børnene lærer forskellige materialer at kende gennem tema'er og aktiviteter. Naturens materialer er ofte i brug.</p>	<p>Vi ser at børnene bruger naturens materialer og at de ser de voksne som rollemodeller.</p> <p>De lærer at kommunikere og afspejle sig i hinanden, samt lytte til hinanden.</p> <p>Vi lader børnene udtrykke sig selv som følge af en aktivitet. De får vist en metode og kan derefter selv udtrykke sig og lære hvordan man udfolder sig kulturelt.</p> <p>Vi skal blive bedre som voksne til, at tænke kultur ind som en del af vores hverdag og opmuntre til at lade kulturen være en del af børnenes dagligdag.</p>

	deres leg		
--	-----------	--	--